

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 Vtrum præter hæc contineat aliqua præcepta moralia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

ARTIC. III.

talibus muneribus, hoc pertinet ad præcepta ceremonialia: & ideo præcepta ceremonialia distinguitur a præceptis moralibus.

AD TERTIVM dicendum, q̄ sicut Dionysius. cap. cœl. hierar. * Diuina hominibus manifesta non possunt, nisi sub aliquibus similitudinibus: ipse autem similitudines mago manum, quando non solum verbo exprimit, sed etiam sensu offeruntur: & ideo diuina traditur in scripturis non solum per similitudines verbales expressas, sicut patet in metaphorico loco, sed etiam per similitudines rerum, quae proponuntur, quod pertinet ad præcepta ceremonialia.

ARTICVLVS IIII.

^{Super Quatuor Articulos quatuor quintum.}
Vtrum preter præcepta moralia, & ceremonialia, sint etiam præcepta iudicia.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod præter præcepta moralia, & ceremonialia non sint aliqua præcepta iudicia in veteri lege. Dicit enim Augustinus contra Faustum, quod in lege veteri sunt præcepta iuræ agende, & præcepta iuræ significande: sed præcepta iuræ agende sunt moralia, præcepta autem iuræ significande sunt ceremonialia. ergo ppter hæc duo genera præceptorum non sunt ponenda in lege alia præcepta iudicia.

¶ 2 Præ. Super illud Psal. 118. A iudicis tuis non declinavi, dicit gloriosus. id est, ab his, que constituerunt regulam uiuendi, sed regula uiuendi pertinet ad præcepta moralia. ergo præcepta iudicia non sunt distinguenda a moralibus.

¶ 3 Præ. Iudicium videtur esse actus iustitia, secundum illud Psal. 93. Quoadusq; iustitia conuertatur in iudicium: sed actus iustitia, sicut & ceterarum uirtutum, pertinet ad præcepta moralia. ergo præcepta moralia includunt in se iudicia, & sic non debent ab eis distinguari.

SED CONTRA est, quod dicitur Deut. 6. Hæc præcepta, & ceremonialia, atque iudicia: præcepta auctoritas dicuntur moralia. ergo ppter præcepta moralia & ceremonialia, sunt etiam iudicia.

REPON. dicendum, q̄ sicut dictum est, ad diuinum pertinet, ut ordinet homines ad diuum, utrumque; autem horum in communione, q̄ in actiuis. sicut igitur determinatio communis præcepti de cultu diuino fit per præcepta ceremonialia, sic & determinatio communis præcepta iudicia obseruanda inter homines, determinatio præcepta iudicia: & secundum hoc opere.

Ar. præcep.

tio ad altiorum finē ex aliori principio, ut de arte dictum est, & sic disponit d' aliis ad finem, ut non exceedat limites ordinabilium recte in illud.

Lib. 2. c. 3. &
14. de trin.
3. a me. 10. 3.

¶ In eisdem articulis adverte diligenter rector ecclesiastice: quia secundum diuinā leges principaliter regere teneris, & finis principalis diuinā legis est amicitia hominis ad Deum, ut ad animarum salutē principaliter respicias, studias, & solliciteris: nec sat est tibi extrinseca tranquillitas ecclesie tibi commissae, qua sufficiet rectoris & cuius in suo populo.

Oporet namque te ar-

te artium ut in regi-

mine animarū, & fe-

condum eam vigilare

super gregem tuū,

& in singulis amicis

ad Deum provocare,

& in vniuersis, ut pol-

lit illi dici, Pulchra

es amica mea.

Ar. preced.

tum, ut dictum est, * uidetur F

q̄ præcepta ceremonialia non

sint distinguenda a moralibus.

¶ 3 Præ. Præcepta ceremonialia est evidentia, quæ figuratiue

aliiquid significant: sed, sicut Au-

gustus dicit in 2. de doct. Christi.

Verba inter homines obtinuerunt principatum significandi, et

ego nulla necessitas fuit, ut in le-

ge continerentur præcepta cæ-

remorialia de aliquibus actibus

figuratiuis.

¶ SED CONTRA est, quod dicit

Deut. 4. Decem verba quæ scrip-

pit in duabus tabulis lapideis,

miliq; mandauit in illo tempore,

ut docerem vos ceremonias, &

iudicia, quæ facere deberetis: led

decē p̄cepta legis sunt moralia:

ergo præter p̄cepta moralia sūt

etiam alia præcepta ceremonialia.

RESPON. Dicendum, q̄ sicut dictum est,* Lex diuina prin-

cipaliter instituitur ad ordinandum homines ad Deum: lex autē hu-

mana principaliter ad ordinandum homines adiuuicē: & ideo

leges humanæ non curauerunt

aliquid instituere de cultu diuin-

no, nisi in ordine ad bonum commune hominum.

& propter hoc etiam multa cōfinixerunt circa res diuinā secundum quod videbatur eis expediē ad

informandas mores hominū, sicut patet in ritu Gentiliū: sed lex diuina econuerso homines adiuui-

cem ordinavit, secundum quod conueniebat ordi-

ni, qui est in Deum, quem principaliter intendebat.

Ordinatur autem homo in Deum non solum per

interiores actus mentis, qui sunt credere, sperare, &

amare, sed etiam per quedam exteriōra opera, quibus homo diuinam seruitutem profitetur. Et ista opera dicuntur ad cultum Dei pertinere, qui quidē cultus ceremonia vocatur, quasi munia, id est, dona Cæreris, quæ dicebatur Dea frugum, eo quidē pri-

ma ex frugibus oblationes Deo offerebātur. Sicut,

vt Maximus Valerius refert, * nomen ceremoniæ

introductum est ad significandum cultum diuinum apud Latinos a quodā oppido iuxta Romā, quod Cāre vocabatur, eo quidē Roma capta a Gallis, illic sacra Romanorū oblatā sunt, & reverendissime habita. Sic igitur illa præcepta, q̄ in lego pertinent ad cultum Dei, specialiter ceremonialia dicuntur.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ humani actus

se extendunt etiam ad cultum diuinum: & ideo ēt de his continet præcepta lex vetus hominibus data.

AD SECUNDVM dicendum, q̄ sicut supra dictum

est,* præcepta legis naturæ communia sunt, & indi-

gent determinatione. Determinantur autem & per

legem humanam, & per legem diuinam. Et sicut ipse determinationes, quæ fiunt per legem huma-

nā, non dicuntur esse de lege naturæ, sed de iure

positiō: ita ipsæ determinationes præceptorum le-

gis naturæ, quæ fiunt per legem diuinā, distinguuntur a præceptis moralibus quæ pertinent ad legem

naturæ. Colere ergo Deum, cum si actus virtutis,

pertinet ad præceptum morale: sed determinatio

huius præcepti, ut scilicet colatur talibus hostiis, &

libr. 2. c. 3. & 14. de trin. 3. a me. 10. 3.

Li. 1. c. 1. pa-

rva a medicina

vita de L. Fu-

lio Bibacu-

lo.

¶ 2. 94. 2. 4.

præcepta legis veteris ponere. s. moralia, quæ sunt de dictamine legis nature: cæremorialia, quæ sunt determinations cultus diuini: & iudicialia, q̄ sunt determinations iustitiae inter homines obseruandæ. unde cum Apoſt. Ro. 7. dixisset, q̄ lex est sancta, subiungit, q̄ mandatum est iustum, & bonum, & sanctum: iustum quidem quantum ad iudicialia: sanctum quantum ad ceremonialia (nā sanctum dī quod est Deo dicatum) / bonum, id est honestum, quātum ad moralia.

Ad PRIMVM ergo dicendum, q̄ tam præcepta moralia, quām etiam iudicialia, pertinent ad directionem vitæ humanae: & ideo utraque continetur sub uno membro illorum, quæ ponit August. s. sub præceptis uitæ agenda.

Ad SECUNDVM dicendum, q̄ iudicium significat executionem iustitiae, quæ quidem est fm applicationē rationis ad aliqua particularia determinata: vnde præcepta iudicialia cōmunicant in aliquo cū moralibus, inquantu scilicet a ratione deriuantur: & in aliquo cum cæmerialibus, inquantu scilicet sunt quādam determinationes cōmuniun præceptorum: & ideo quandoq; sub iudicis comprehenduntur præcepta iudicialia, & moralia, sicut dicitur Deut. 5. Audi Israhel cæmerias atq; iudicia: quandoq; vero iudicialia, & cæmerialia, sicut dicitur Leu. 18. Facietis iudicia mea, & præcepta mea servabitis, ubi præcepta ad moralia referuntur, iudicia vero ad iudicialia & cæmerialia.

Ad TERTIUM dicendum, q̄ actus iustitiae in generali pertinent ad præcepta moralia: sed determinatio eius in speciali pertinet ad præcepta iudicialia.

**¶ Super Questionis
99. Articul. quin-
tam & sextum.**

ARTICVLVS V.

Vtrum aliqua alia præcepta cōtineantur in lege veteri p̄ter moralia, iudicialia, & cæmerialia.

I Nartic. & 6. dubium occurrit: nā superius in questione. 92. art. ad tertium expressè dicitum est, quod premare non est actus legis, sed p̄ne canum: modo autem dicuntur, quod legi est non solum ex p̄nia, sed p̄mō in ducere ad obseruātiām sui. Quomodo stant hæc simili?

¶ Ad hoc breueriter dicuntur, quod ibi dī pris actibus legis agravatur, inter quos non est premare: qā, ut ibi dicitum est qui liber potest hoc facere, hic autem est ferme non solum de propriis, sed de communib; & ideo p̄mitte, quod est communis legi & priuate p̄long, & consilure, qd est: etiam commune unique, legi attributum, & vere sicut homini vere attributum videtur, quamvis sit commune sibi & aliis animalibus, & negari q̄ sit proprius aetatis hominis.

¶ In eodem 6. art. flēda occurrit mitteria nostra, cum offertur

A xternum nō obliuiscar iustifications tuas. * gl̄. id est, legē, ergo præcepta legis veteris non solū sūt moralia, cæmerialia, & iudicialia, sed etiā iustifications.

S E D C O N T R A est, quod dicitur Deut. 6. Hęc sūt præcepta, cæmeria, atq; iudicia, q̄ mandauit dominus Deus uobis: & hęc ponuntur in principio legis. ergo omnia p̄cepta legis sub his comprehenduntur.

R E S P O N S. Dicendū, quod in lege ponuntur aliqua tanquam p̄cepta, aliqua vero tanquam ad p̄ceptorum impletionem ordinata. Præcepta quidem sunt de his quæ sunt agenda, ad quorum impletionem ex duobus homo inducit, s. ex autoritate præcipientis, & ex utilitate impletionis, quæ quidem est consecutio alicuius boni utilis, delectabilis, uel honesti, aut fuga alicuius mali contrarij. Oportuit igitur in veteri lege proponi quādam, quæ autoritatem Dei p̄cipientis indicarent, sicut illud Deuter. 6. Audi Israhel, Domminus Deus tuus, Deus unus est. & illud Genes. 1. In principio creauit Deus coelum & terram: & huiusmodi dicuntur testimonia. Oportuit etiam quod in lege proponerentur quādam p̄mia obseruantū legem, & poenæ transgressiorum, ut patet Deuter. 28. Si audieris vocem domini Dei tui, faciet te excelsiore cunctis ḡberibus &c. & huiusmodi dicuntur iustifications, secundum quod Deus aliquos iuste punit, vel p̄mitat. Ilsa autem agenda, sub præcepto non cadunt, nisi inquitum habent aliquam debiti rationem. Est autem duplex debitum, vnum quidem secundum regulam rationis: aliud autem secundum regulam legis determinantis, sicut Philosoph. in 5. Eth. distinguit duplex iustum. s. morale, & legale. Debitū autē morale est duplex: dictat enim ratio aliquid faciēdum vel tanquam necessarium, sine quo nō potest esse ordo virtutis, vel tanquam utile ad hoc, q̄ ordo virtutis melius cōseruetur: & secundum hoc q̄dam moralium p̄cipiē præcipiuntur, vel prohibentur in lege: sicut, Non occides, Non furtum facies: & hac proprie dicuntur p̄cepta: Quādam vero p̄cipiuntur, vel prohibentur, non quasi p̄cise debita, sed propter melius, & ista possunt dici mandata: quia quandā inductionem habent, & persuasionem, sicut illud Exo. 22. Si pignus accepis vestimentū a proximo tuo, ante solis occasum reddas ei, & aliquā similia: unde * Hier. dicit, quod in p̄ceptis est iustitia, in mandatis uero charitas. Debitum autē ex determinatione legis in rebus quidem humanis pertinet ad iudicialia: in rebus autem diuinis ad cæmerialia. quāmuis etiā ea quæ pertinent ad poenam, vel p̄mia, dici possint testimonia, inquantu sunt protestationes quādam diuinæ iustitiae. Omnia vero p̄cepta legis possunt dici iustifications, inquantu sunt quādam executions legalis iustitiae. Possunt etiam altera mandata a p̄ceptis distingui, ut præcepta dicuntur quæ Deus per seipsum iustit: mandata autem, quæ per alios māda uit, ut ipsum nomen sonare uidetur. Ex quibus omnibus appetit, q̄ omnia legis p̄cepta continentur sub moralibus, cæmerialibus, & iudicialibus: alia vero non habent rōnem p̄ceptorum, sed ordinātur ad p̄ceptorum obseruationem, ut* dicitur.

Glo. interliniaris ibid.

status hominum nō ui testamenti, q̄ felicitate, non sufficiet q̄ deſideremus bona téporalia: fallo tñ ordine ad Deū, quia hoc imperfectorum, & sub ueteri lege est: sed oportet, ut contemptis téporalibus, spiritalibus inhaerem⁹. hic enim nouæ legis p̄fēctio nō est status. Hęc hen, quām pauci homines aī nouæ legis statum sp̄efant, & utinam ad veteris statū faltēm pertineremus.

Cap. 7. 10. 5.

*In proem. 1.
March. a me-
dio, rep̄ies i-
ḡo. ordinār.*

D QVINTVM sic proceditur. Videtur q̄ aliqua alia præcepta cōtineantur in lege veteri p̄ter moralia, iudicialia, & cæmerialia. Iudicialia enim præcepta pertinent ad actū iustitiae, quæ est hominis ad hoīem, cæmerialia vero p̄tinēt ad actū religionis, qua Deus colit: sed p̄ter has sunt multæ aliae uirtutes. s. tēperantia, fortitudo, liberalitas, & aliae plures, ut sū. dictū est. ergo p̄ter p̄dicta oportet plura alia in lege veteri cōtineri. ¶ 2. Præt. Deut. 11. dī. Ama dominū Deum tuum, & obserua eius p̄cepta, & cæmerias, & iudicia atq; mādata: sed p̄cepta p̄tinēt ad moralia, vt* dicitū est. ergo p̄ter moralia, iudicialia, & cæmerialia adhuc alia cōtinentur in lege, quæ dicuntur mādata. ¶ 3. Præt. Deut. 6. dicitur, Custodi p̄cepta domini Dei tui, & testimonia, & cæmerias, quas tibi p̄cepisti. ergo p̄ter omnia p̄cepta adhuc in lege testimonia continetur. ¶ 4. Præt. In Psal. 118. dicitur, In isto art.

AD